

Michalina Ciemniejska¹, Piotr Dudziński¹, Zofia Koralewska¹, Agnieszka Kozera¹✉

¹Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Poland

WPŁYW PANDEMII COVID-19 NA AKTYWNOŚĆ ZAWODOWĄ I SYTUACJĘ FINANSOWĄ STUDENTÓW

Abstrakt. Obecnie mamy do czynienia z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19. Pandemia sprawia, że na rynku pracy najbardziej poszkodowane są młode osoby, dopiero na ten rynek wchodzące i zdobywające pierwsze doświadczenie zawodowe. W Polsce aż jedna trzecia osób aktywnych zawodowo do 24 roku życia pracuje bowiem w sektorach najbardziej dotkniętych obostrzeniami, w tym także wiele ludzi młodych, którzy jednocześnie kształcą się na uczelniach wyższych. Dlatego też celem głównym badań jest ocena, jaki wpływ na aktywność zawodową i sytuację finansową studentów poznańskich uczelni wyższych wywarła pandemia COVID-19. W tym celu przeprowadzono badania ankietowe wśród aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych. Przeprowadzone badania wykazały, że w przypadku co dziesiątej badanej osoby nastąpiło pogorszenie warunków pracy, a w przypadku co trzeciej osoby wystąpiły trudności w znalezieniu nowej pracy. W rezultacie prawie co piąty respondent stwierdził, że jego sytuacja finansowa pogorszyła się lub pogorszyła się znacznie. W związku z tą sytuacją osoby te ograniczyły głównie wydatki wyższego rzędu, mianowicie na rekreację i kulturę.

Słowa kluczowe: pandemia COVID-19, aktywność zawodowa, sytuacja finansowa, młodzi ludzie, studia wyższe

WSTĘP

Pandemia COVID-19 to jednoczesny kryzys zdrowotny i spadek aktywności społecznej oraz gospodarczej państwa, który nie ma precedensu w najnowszej historii, spełniając tym samym kryteria tzw. „czarnego łabędzia”. Według Taleba (2007), to wydarzenia niezwykle rzadkie, znajdujące się na samym krańcu ogona rozkładu prawdopodobieństwa, ale wywierające olbrzymi wpływ na otoczenie i świat. Pandemia COVID-19 przyczyniła się do kryzysu nie tylko zdrowotnego, ale także finansowego i gospodarczego wielu państw w Europie oraz na

świecie. W rezultacie uderzyła w portfel wielu gospodarstw domowych.

Potocznie panuje opinia, że pandemia koronawirusa najbardziej uderza w osoby starsze. To prawda, dopóki ma się na myśli wyłącznie skutki zdrowotne. Na ciężki przebieg choroby narażona jest bowiem właśnie najstarsza grupa wiekowa, podczas gdy u młodych osób o wiele częściej przebiega ona lekko lub wręcz bezobjawowo. Jeżeli jednak spojrzeć na sytuację nieco szerzej, wygląda ona już zupełnie inaczej. Młodych ludzi silnie dotykają bowiem pozostałe konsekwencje pandemii, na co wskazuje uwagę m.in. Sibiela (2020).

✉ dr Agnieszka Kozera, Katedra Finansów i Rachunkowości, Wydział Ekonomiczny, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Wojska Polskiego 28, 60-637 Poznań, Poland, e-mail: agnieszka.kozera@up.poznan.pl

Statystyki wyraźnie wskazują na pogłębianie się zjawiska bezrobocia, uważanego za coraz trudniejszy problem do rozwiązania, ze względu na wysokie wymagania stawiane przez rynek pracy osobom młodym (Rak i Marcysiak, 2017). W Polsce w pierwszym roku pandemii wzrosło znacznie bezrobocie wśród osób młodych, przy czym ta grupa ulega także największej dezaktywacji zawodowej. Między innymi w badaniach przeprowadzonych przez Międzynarodową Organizację Pracy wykazano, że od początku kryzysu co szósta młoda osoba w wieku 18–29 lat przestała pracować. Liczba ta wzrasta do blisko co czwartej osoby młodej, gdy analizę ograniczy się do kategorii wiekowej 18–24 (Trudny start, 2021).

Globalny kryzys spowodowany pandemią COVID-19 będzie więc miał długoterminowy wpływ na kariery zawodowe młodych osób, co skłoniło Międzynarodową Organizację Pracy do określenia tej grupy demograficznej jako „pokolenie lockdown” (ILO Monitor: COVID-19 and the world of work Sixth edition, 2021). Rynek pracy jest obszarem o niezwyklej dynamice zmian. Każda grupa społeczna, w tym młodzi ludzie, próbuje odnaleźć na nim swoje miejsce (Baron-Wiaterek, 2016). Jak wskazują Piecuch T. i Piecuch M. (2014), wchodzenie na rynek pracy i poszukiwanie pracy, zwłaszcza tej pierwszej, nie jest łatwe, a w okresie kryzysów sytuacja właśnie osób młodych dodatkowo się pogarsza. Pokolenie to w obecnej sytuacji pandemii COVID-19 narażone jest na potrójny szok na rynku pracy, na co wskazują eksperci w swoich analizach (Szewczyk, 2020). Po pierwsze osobom w młodym wieku znacznie częściej grozi utrata pracy w relacji do pozostałej ludności aktywnej zawodowo. Po drugie istnieje większe prawdopodobieństwo doznania przez nich zakłóceń w edukacji. Po trzecie gorsza koniunktura gospodarcza i na rynku pracy oznacza, że młodzi napotkają na większe bariery

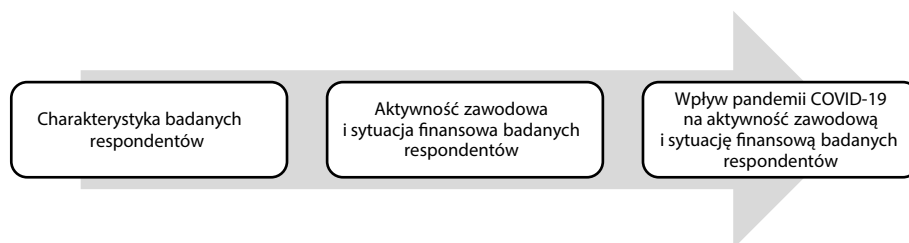
przy wejściu na rynek pracy spowodowane mniejszym popytem ze strony pracodawców. Spadek koniunktury gospodarczej skutkuje ograniczeniem aktywności firm w zakresie poszukiwania pracowników oraz prowadzenia programów stażowych skierowanych do studentów i młodych absolwentów (Koc, 2020). W rezultacie sytuacja ta może mieć znaczący wpływ na aktywność zawodową i sytuację finansową młodych ludzi, w tym studentów aktywnych zawodowo – łączących pracę i naukę.

Celem niniejszego artykułu jest więc ocena wpływu pandemii COVID-19 na aktywność zawodową i sytuację finansową młodych ludzi aktywnych zawodowo – studentów poznańskich uczelni wyższych.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE I METODY BADAWCZE

Postawiony w opracowaniu cel główny badań zrealizowano na podstawie danych pierwotnych zebranych z wykorzystaniem przygotowanego kwestionariusza ankiety w kwietniu 2021 roku. Badanie, w którym wzięło udział 55 respondentów, obejmowało okres od momentu rozpoczęcia pandemii do kwietnia 2021 r. Ankieta skierowana została do osób młodych i aktywnych zawodowo, dodatkowo studiujących na poznańskich uczelniach wyższych. Skonstruowany kwestionariusz ankiety składał się z trzech części, co zaprezentowano na rysunku 1.

Część pierwsza przeprowadzonych badań ankietowych obejmowała charakterystykę respondentów. Pytania dotyczyły m.in. płci oraz wieku badanych osób młodych. Ankietowani określili kierunek, tryb studiów oraz uwzględnili rok studiów, na którym podjęli pracę. Część druga przeprowadzonych badań ankietowych związana była z kolei z aktywnością zawodową i sytuacją finansową badanych osób. Studenci odpowiadali na pytania związane z zatrudnieniem, charakteryzowali wymiar

Rys. 1. Struktura badań ankietowych przeprowadzonych wśród studentów poznańskich uczelni wyższych
Źródło: opracowanie własne.

etatu, formę zatrudnienia i rodzaj podejmowanej pracy. Ponadto wskazywali na motywy podjęcia zatrudnienia oraz branże, w których pracują, a także określili wielkość miesięcznych zarobków, dochodów i sklasyfikowali główne kategorie wydatków. Ankietowani określili, w jaki sposób szukali pracy i wyrazili opinie na temat liczby dostępnych ofert. Ostatnia, trzecia część przeprowadzonych badań ankietowych dotyczyła wpływu pandemii COVID-19 na aktywność zawodową i sytuację finansową respondentów. Studenci wskazywali na skutki pierwszej fali koronawirusa. Określili, czy pandemia wywołała negatywne skutki w ich życiu zawodowym, czy uszczupliła ich miesięczne dochody i wydatki oraz czy wystąpiły trudności łączenia pracy z nauką zdalną.

WYNIKI BADAŃ

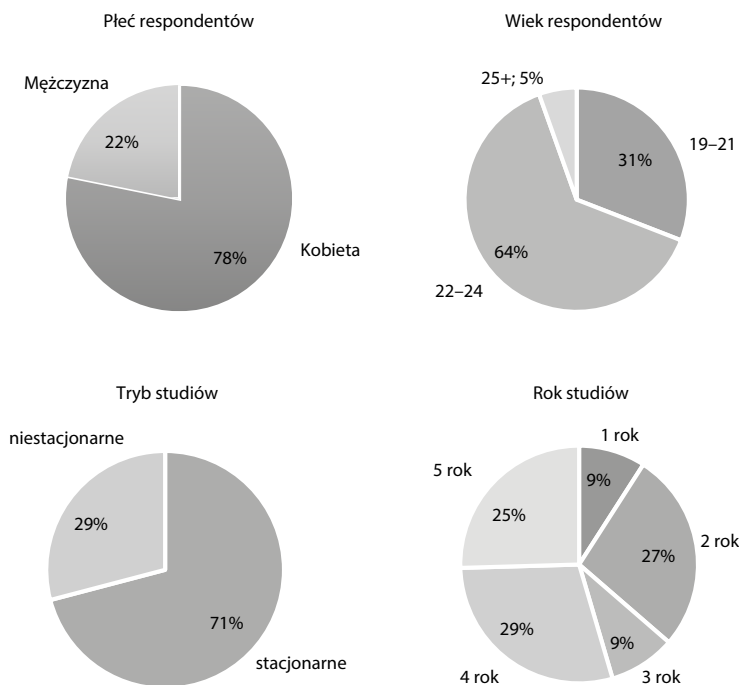
Charakterystyka badanych respondentów

Badania ankietowe dotyczące wpływu pandemii COVID-19 skierowano do młodych ludzi, studentów poznańskich uczelni wyższych. Objęto nimi zarówno

kobiety, jak i mężczyzn, przy czym dominującą populację stanowiły kobiety. Respondenci byli głównie w wieku od 22 do 24 lat oraz w wieku od 19 do 21 lat. Większość badanych studentów studiowało w trybie stacjonarnym – 70% (rys. 2), głównie na 2, 4 i 5 roku na kierunkach społeczno-ekonomicznych oraz medycznych, o zdrowiu i o kulturze fizycznej (rys. 3).

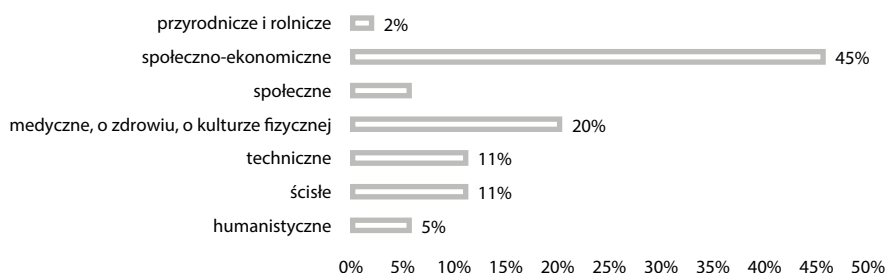
Aktywność zawodowa badanych respondentów – studentów poznańskich uczelni wyższych

Druga część badań ankietowych obejmowała pytania dotyczące aktywności zawodowej młodych ludzi studiujących na poznańskich uczelniach wyższych. Okres młodości obejmuje lata od 18 roku do 25–30 roku życia (Strelau, 2003). Analizując zadania rozwojowe według Havighursta (1972), wyróżnia się m.in. te związane z wyborem ścieżki edukacyjno-zawodowej, osiągnięciem bezpieczeństwa i niezależności ekonomicznej oraz przygotowaniem się do życia rodzinnego. Na te właśnie zadania rozwojowe wskazuje uwagę także Brzezińska (2000). Coraz więcej osób w młodym wieku podejmuje

Rys. 2. Charakterystyka badanych aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

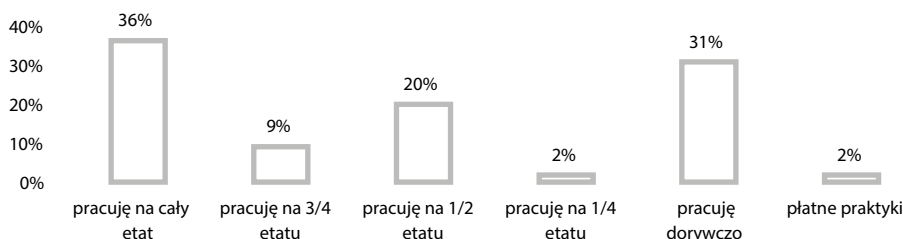
Rys. 3. Główny kierunek studiów badanych aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

studia wyższe. W 2016 roku około 45% osób w wieku 30–34 lata miało wyższe wykształcenie i było to o połowę więcej niż jeszcze w 2006 roku (Komisja Europejska, 2017). Jednakże, jak podaje m.in. Wawrzonek (2014), miarą sukcesu młodego człowieka jest jego status zawodowy, praca, którą wykonuje, to, czy robi tzw. karierę, lub nawet sam fakt posiadania pracy, co w przypadku młodych ludzi często stanowi o ich „być albo nie być”. Coraz więcej młodych ludzi łączy więc studia z pracą zawodową, także osoby studiujące w trybie stacjonarnym w różnym wymiarze czasu. Z przeprowadzonych badań wynika, że większość młodych osób objętych badaniem pracowało na cały etat (36%) oraz podejmowało pracę dorywczo (31%), natomiast 1/5 ankietyowanych pracowała na pół etatu. Stosunkowo niewielka część respondentów pracowała na 3/4 etatu, 1/4 etatu oraz odbywała płatne praktyki, tj. odpowiednio 9%, 2% i 2% badanych osób młodych (rys. 4).

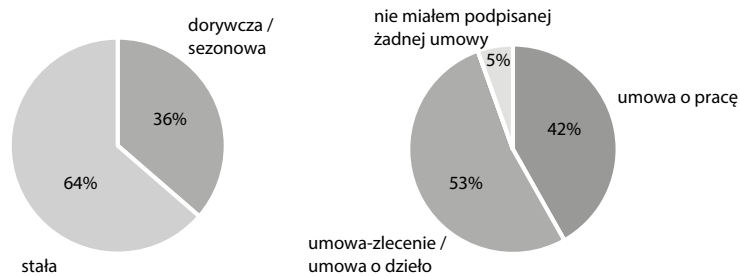
Praca na studiach często wiąże się z niepewnością zatrudnienia. Młodzi ludzie dorabiający do studiów

przeważnie podpisują umowy cywilnoprawne, a te w najmniejszym stopniu chronią pracowników (Igielska, 2020). Tendencja taka spowodowana jest dużymi oszczędnościami z tego tytułu po stronie pracodawcy. Popyt na zatrudnianie studentów na podstawie umowy-zleczenia związany jest z faktem, że za studenta przedsiębiorca nie ma obowiązku odprowadzania składek ZUS. Temu udogodnieniu podlegają osoby uczące się, które nie ukończyły 26 roku życia. Po ukończeniu 26 roku życia, mimo posiadania statusu studenta, osoba ucząca się objęta będzie ubezpieczeniem na zasadach ogólnych, w związku z czym konieczne będzie płacenie składek ZUS (Student na umowie zlecenie a składki ZUS, 2021).

Większość badanych osób młodych – bowiem blisko 2/3 – oceniała swoją formę pracy jako pracę stałą, z kolei 1/3 jako dorywczą lub sezonową (rys. 4), przy czym ponad 50% ankietyowanych posiadała umowę-zlecenie lub umowę o dzieło, natomiast 42% umowę o pracę (rys. 5). Badania wykazały zróżnicowaną formę aktywności zawodowej w przekroju trybu studiów. Na studiach

Rys. 4. Aktywność zawodowa badanych aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

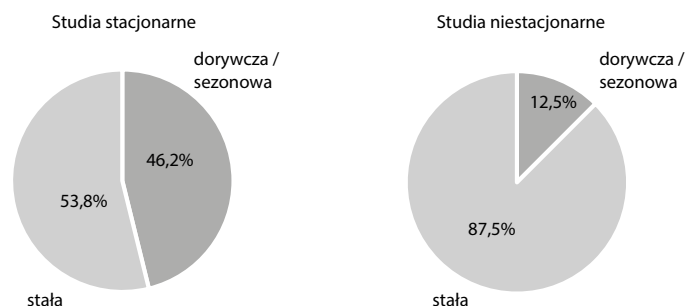

Rys. 5. Rodzaj pracy i forma zatrudnienia badanych aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

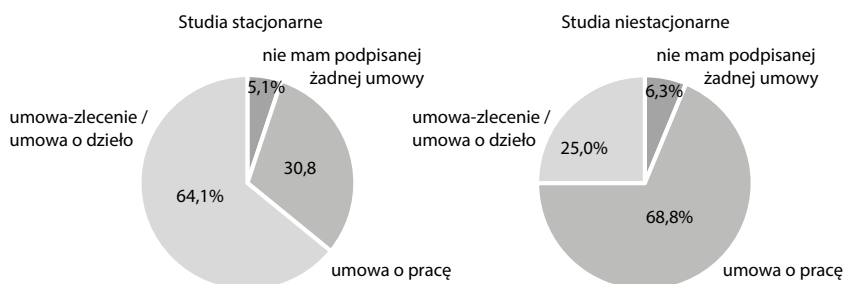
stacjonarnych nieznacznie przeważały osoby posiadające stałą pracę. Z kolei na studiach niestacjonarnych było to blisko 90% ankietowanych (rys. 6). Według danych przedstawionych w raporcie *Długotrwałe Bezrobotni 2020* Ministerstwa Rozwoju Pracy i Technologii (2021) osoby bezrobotne między 18 a 24 rokiem życia stanowią 12,5% (13,08 mln) ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w Polsce. W końcu 2019 roku w urzędach pracy zarejestrowanych było 106,1 tys. bezrobotnych do 25 roku życia (spadek o 10,5% w porównaniu do stanu z końca 2018 roku), a ich udział w liczbie bezrobotnych ogółem wyniósł 12,3% (*Sytuacja na rynku pracy...*, 2020). Obserwowana tendencja jest wzrostowa. Omówiona powyżej sytuacja nie odnosi się jednak do studentów studiów stacjonarnych, którzy nie mogą zarejestrować się jako osoby bezrobotne, z uwagi na brak możliwości podjęcia pracy w pełnym wymiarze godzin. W momencie

ukończeniu studiów osoby te kwalifikują się do uznania ich za osoby bezrobotne.

Ze względu na tryb studiów można dokonać również klasyfikacji pod kątem podpisanej umowy. W przypadku osób studiujących niestacjonarnie, około 70% wskazało umowę o pracę jako formę zatrudnienia, natomiast 1/4 ankietowanych umowę-zlecenie. W przypadku studentów studiów stacjonarnych przeważało zatrudnienie na podstawie umowy-zlecenia i umowy o dzieło, a 1/3 zadeklarowała podpisaną umowę o pracę (rys. 7). Na koniec I kw. liczba pracowników przekroczyła w Polsce 13,1 mln osób, w tym 5,1 mln z wykształceniem wyższym – wynika z najnowszych danych GUS o aktywności ekonomicznej Polaków (GUS, 2021). Liczba ogółem pracujących w wieku 18–24 wyniosła 9,58 mln, w tym 3,81 mln kobiet. Na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony pracowało 3,7 mln osób, a na czas

Rys. 6. Tryb studiów a forma zatrudnienia badanych studentów aktywnych zawodowo poznańskich uczelni wyższych
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

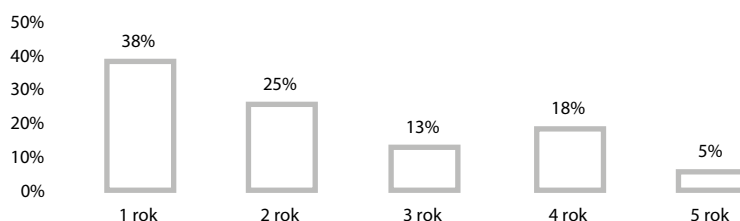
Rys. 7. Tryb studiów a forma zatrudnienia badanych aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

określony 2,4 mln młodych ludzi. Umowę o pracę posiadało 12,4 mln ogółu zatrudnionych, a 324 tys. umowę-zlecenie. Jak wynika z raportu PWC *Młodzi Polacy na rynku pracy 2021*, dla 74,2% badanych preferowana forma umowy to umowa o pracę. To wzrost w porównaniu z rokiem ubiegłym. W niespokojnym świecie rośnie potrzeba bezpieczeństwa zatrudnienia. To, na jaką pracę w czasie studiów decydują się młodzi ludzie, jest silnie uzależnione od trybu studiów. O ile dla studenta dziennego praca podczas studiów zwykle przyjmuje charakter dodatku, o tyle student studiów zaocznych patrzy już na nią jak na czynnik podstawowy. Podejmując się pracy na studiach, warto więc dostosować ją do trybu studiów tak, żeby nie odbiła się negatywnie na wynikach nauki. Niezależnie od kierunku i trybu powinna przynieść jak najwięcej korzyści.

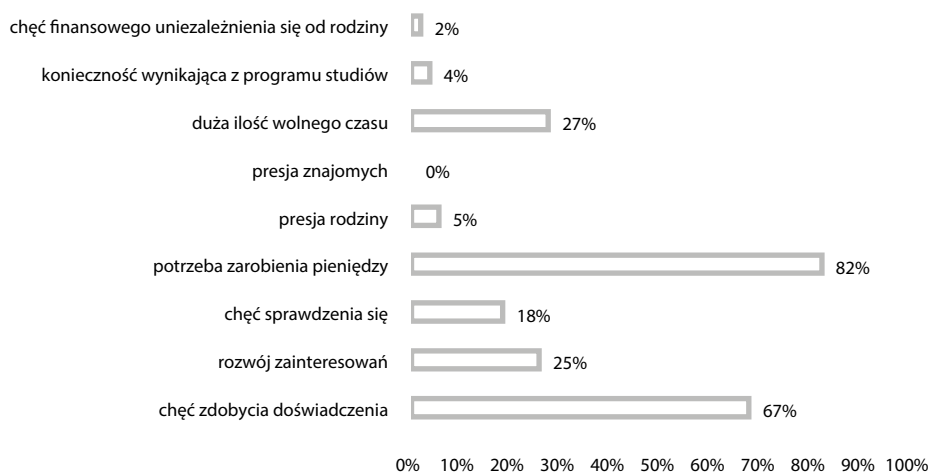
Większość ankietowanych podjęła zatrudnienie już na 1 lub 2 roku studiów, było to odpowiednio 38%

i 25% badanych osób młodych (rys. 8). Motywowali się przede wszystkim potrzebą zarobienia pieniędzy (ponad 80%), zdobycia doświadczenia (ponad 65%), czy dużą ilością wolnego czasu (ponad 25%) (rys. 9). Niewątpliwie wpływ na podjęcie pracy na studiach ma wiele czynników, między innymi kierunek studiów, plan zajęć, umiejętność dobrej organizacji pracy czy stopień pomocy finansowej studenta w kontekście na przykład wysokości zarobków i możliwości finansowych rodziny oraz otrzymywania stypendiów socjalnych i naukowych, które zdecydowanie są bardzo przydatne.

Jak wynika z danych przedstawionych w raporcie *Młodzi Polacy na rynku pracy 2021*, dla młodych ludzi kluczowe jest zdobycie cennego doświadczenia, wysokie zarobki, przyjazna atmosfera czy praca zgodna z zainteresowaniami. Osoby młode poszukują zatrudnienia zgodnego z profilem wykształcenia, charakteryzującego się stabilnością i bezpieczeństwem. Istotne dla młodych

Rys. 8. Rok studiów, na którym badani aktywni zawodowo studenci poznańskich uczelni wyższych podjęli zatrudnienie
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

Rys. 9. Czynniki determinujące podjęcie pracy przez badanych aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych (pytanie wielokrotnego wyboru)

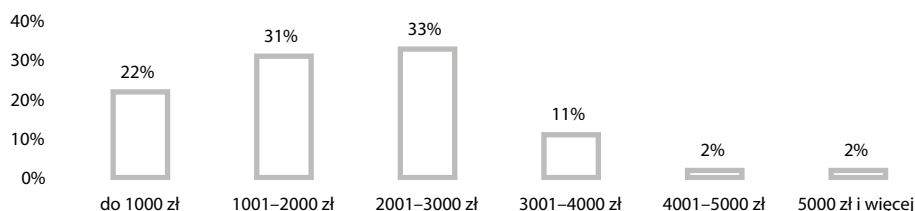
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

ludzi jest także poczucie sensu wykonywanej pracy, ciekawe zadania i możliwość rozwoju. Z kolei, jak wskazano na podstawie badania przeprowadzonego przez Deloitte, około jedna czwarta ludzi młodych w Europie preferuje pracę w formie zdalnej, a 42% badanych odpowiedziało, że przy wyborze pracodawcy na pierwszym miejscu analizuje, czy oferuje on dalsze plany rozwoju (Raport: Pierwsze kroki na rynku pracy, 2021). Młodzi ludzie są coraz bardziej świadomi swoich mocnych stron, ambitni, dążą do samodzielności, stąd coraz więcej studentów łączy pracę z nauką.

Przeprowadzone badania empiryczne wskazały, że ponad połowa respondentów pracowała na podstawie umowy-zlecenia w niepełnym wymiarze godzin. Byli to

głównie studenci kierunków stacjonarnych, podejmujący pracę dorywczą. Większość ankietowanych otrzymywała wynagrodzenie miesięczne za pracę w wysokości 2001–3000 zł oraz 1001–2000 zł, było to odpowiednio 33% oraz 31% badanych. Niespełna 1/4 respondentów zarabiała natomiast maksymalnie 1000 zł na miesiąc. Wynagrodzenie miesięczne w wysokości 3001–4000 zł otrzymywała 1/10 ankietowanych, a z kolei 4001–5000 zł oraz 5000 zł i więcej zaledwie łącznie 4% badanych studentów aktywnych zawodowo (rys. 10).

Podobne wnioski wysunięto na podstawie wyników badań *Student w pracy 2020*, przeprowadzonych na zlecenie Programu Kariera Polskiej Rady Biznesu przez pracownię SW Research. Z badań tych wynika,

Rys. 10. Miesięczne wynagrodzenie netto badanych aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

że mediana zarobków młodych pracowników wynosi 2001–3000 zł (Bełcik, 2020). Ponadto według *Młodzi Polacy na rynku pracy* (2021), pandemia nie obniżyła aspiracji płacowych młodych Polaków. Przeciwnie, ich oczekiwania dotyczące wynagrodzenia netto, które byliby skłonni zaakceptować, rozważając ofertę pracy, nawet nieco wzrosły. Najniższe oczekiwania finansowe, na poziomie 4000 zł, mają studenci kierunków społecznych i ścisłych. Oczekiwania studentów kierunków ekonomicznych, humanistycznych i technicznych plasują się w okolicach 4500 zł, a kierunków medycznych oraz biologiczno-przyrodniczych na poziomie 5000 zł.

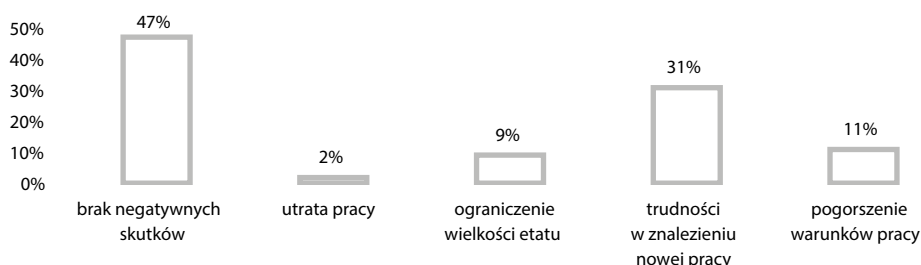
Oczywiście forma zatrudnienia na podstawie umowy-zlecenia charakteryzuje się dużą elastycznością w postaci możliwości dostosowania godzin pracy do planu zajęć, ale również dużą niepewnością dotyczącą krótkiego okresu wypowiedzenia lub wypowiedzenia w trybie natychmiastowym. Kolejną słabą stroną takiej formy pracy jest brak zagwarantowania konkretnej ilości godzin, ponieważ wysokość wynagrodzenia zależy przede wszystkim od możliwości studenta, jego dobrej organizacji czasu oraz niewątpliwie chęci i zaangażowania.

Wpływ pandemii COVID-19 na aktywność zawodową badanych respondentów – studentów aktywnych zawodowo poznańskich uczelni wyższych

Ostatnia część badań ankietowych obejmowała pytania dotyczące wpływu pandemii COVID-19 na aktywność zawodową młodych ludzi – studentów aktywnych zawodowo poznańskich uczelni wyższych. Z analizy wpływu pandemii na aktywność zawodową badanych respondentów wynika, że zaledwie 7% ankietowanych

podejmowało pracę w branżach zagrożonych zamknięciem lub likwidacją związanych z obostrzeniami rządowymi, takich jak branża gastronomiczna, sportowa czy handlowa. Otrzymane wyniki badań zgodne są z tymi uzyskanymi przez Nowakowską (2021), która również wskazała powyższe sektory jako objęte ryzykiem zamknięcia.

Z przeprowadzonych badań empirycznych wynika dodatkowo, że blisko połowa respondentów wskazała na brak negatywnych skutków w życiu zawodowym wywołanych przez obecną pandemię. Niemniej jednak co dziesiąta badana młoda osoba, studiująca i aktywna zawodowo, wskazała na pogorszenie warunków pracy, a w przypadku blisko co trzeciej osoby ankietowanej także trudności w znalezieniu nowej pracy, co wynika również z badań przeprowadzonych przez SW Research (Business Insider Polska, 2021). Z kolei blisko co dziesiąta badana osoba wskazała na ograniczenie wielkości etatu, a zaledwie 2% badanych osób młodych straciło pracę (rys. 11). Z przeprowadzonych badań opublikowanych w raporcie *Student w pracy 2021* wynika, że pandemia COVID-19 mocno uderzyła w pracujących studentów. Nie dość, że branże, w których zazwyczaj znajdują zatrudnienie, takie jak gastronomia czy turystyka, od zeszłego roku funkcjonują z ogromnymi problemami, to na dodatek w pozostałych gałęziach gospodarki najmłodszy stażem pracownicy byli pierwsi do zwolnienia. Wiele branż zmierzyło się z kryzysem i do tej pory walczy z jego skutkami (Student w pracy..., 2021). Zamknięcie lokali gastronomicznych, wszelkich lokali usługowych oraz centrów handlowych spowodowało utratę pracy przez tysiące osób – w głównej mierze studentów pracujących dorywczo lub sezonowo

Rys. 11. Negatywne skutki pandemii COVID-19, które dotknęły badanych aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

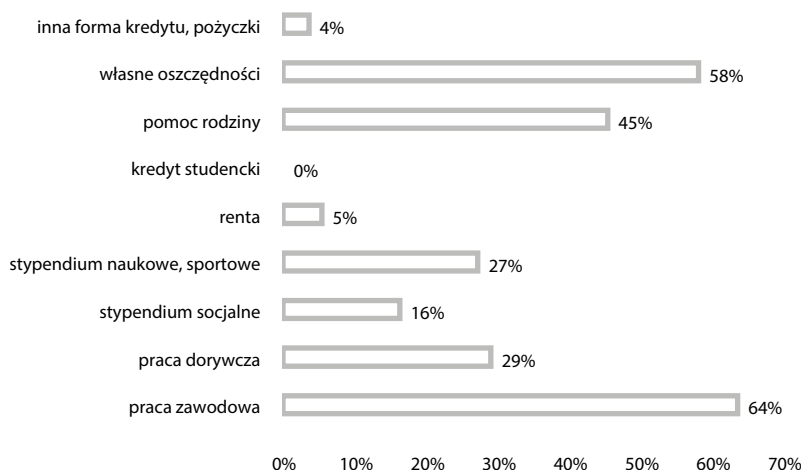

w godzinach wolnych od zajęć. Pandemia COVID-19 sprawiła, że na rynku pracy najbardziej poszkodowane są młode osoby, dopiero na ten rynek wchodzące i zdobywające pierwsze doświadczenie zawodowe (Szewczyk, 2020). Okoliczność ta niewątpliwie wpłynęła na sytuację finansową osób młodych – studiujących i aktywnych zawodowo, co przeanalizowano w dalszej części artykułu.

Warto także zauważyć, że to głównie studenci studiów niestacjonarnych nie zostali w znacznym stopniu dotknięci przez pandemię. Wybór tego trybu wiąże się zazwyczaj z podjęciem stałego zatrudnienia w branżach związanych ze studiowanym kierunkiem. Sytuacja wygląda odwrotnie w przypadku studentów dziennych, którzy częściej podejmują pracę dorywczą w branżach zatrudniających głównie studentów, takich jak gastronomia czy handel. Warto również zauważyć, że rynek pracy kurczy się, czego skutkiem jest mniej ofert pracy. Jak podaje PARP w raporcie *Rynek pracy, edukacja, kompetencje* (2020), do urzędów pracy zgłoszono 79,2 tys. wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej, tj. o 21,3 tys. ofert (o 21,2%) mniej niż w październiku 2020 roku. Pracodawcy nie wiedzą, czego się spodziewać, czy jesień przyniesie kolejną falę zakażeń, czy zostaną wprowadzone kolejne obostrzenia. W obawie o swoją przyszłość wstrzymują procesy rekrutacyjne. Jak wynika z danych firmy Element zebranych dla Grant

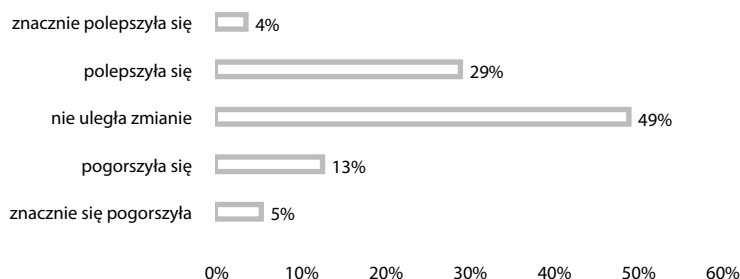
Thornton, w ostatnim miesiącu pracodawcy opublikowali na portalach rekrutacyjnych jedynie 240,3 tys. nowych ofert pracy. To o 27,2 tys. ofert mniej niż we wrześniu 2020 roku oraz o 64,6 tys. mniej niż w październiku ubiegłego roku. Roczny spadek liczby miejsc pracy pogłębił się więc w październiku do 21,2%, choć jeszcze we wrześniu wynosił jedynie 9,9% (Grant Thornton, 2020). Ponadto z powyższego raportu wynika, że w największych miastach Polski na 1000 mieszkańców przypada średnio 9,4 oferty pracy (wobec 10 ofert miesiąc wcześniej i 13,4 ofert rok temu). W październiku 2020 roku w Krakowie oferowano średnio 15 ogłoszeń o pracę na każdy tysiąc osób, w Warszawie – 14, a we Wrocławiu – 12. Najgorzej wypada Poznań, gdzie na tyle samo mieszkańców przypada tylko 3,4 oferty pracy, co podkreśla wyjątkowo trudną sytuację studentów poznańskich uczelni wyższych.

Biorąc pod uwagę wpływu pandemii na sytuację finansową badanych osób, z badań wynika, że głównymi źródłami miesięcznego dochodu respondentów są przede wszystkim wynagrodzenie z pracy zawodowej (64%), własne oszczędności (58%) oraz pomoc rodziny (45%). Istotne okazują się także stypendia naukowe i sportowe (27%) oraz praca dorywczą (29%). Z kolei mniej znaczące są stypendia socjalne (16%) oraz renta (5%) czy różne formy kredytu, pożyczki (odpowiednio 5% i 4%).

Rys. 12. Główne źródła miesięcznego dochodu badanych studentów aktywnych zawodowo poznańskich uczelni wyższych w czasie pandemii COVID-19 (pytanie wielokrotnego wyboru)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

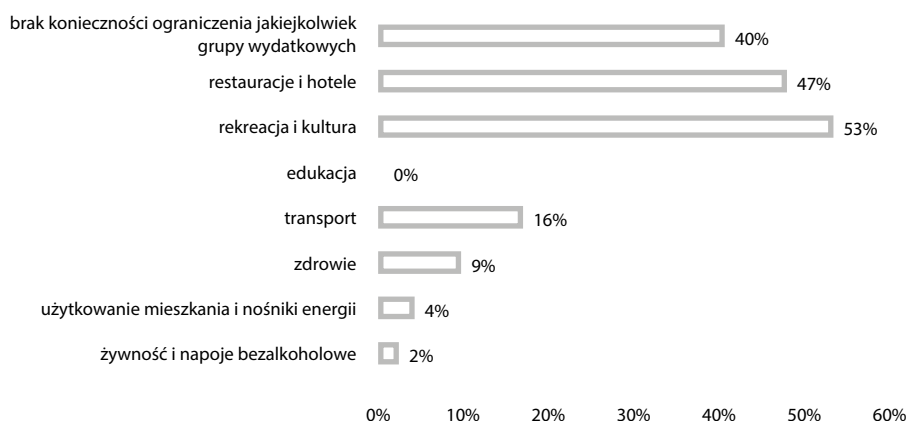

Rys. 13. Zmiana sytuacji finansowej w czasie pandemii badanych aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

i 4% badanych respondentów wskazało na te kategorie dochodów jako główne) (rys. 12). Dodatkowo połowa ankietowanych wskazała, że sytuacja finansowa w czasie pandemii COVID-19 nie uległa zmianie, natomiast dla blisko co trzeciej badanej osoby wręcz polepszyła się, a z kolei dla 13% ankietowanych sytuacja finansowa pogorszyła się (rys. 13).

Koszty utrzymania rosną – średnia studenckich miesięcznych wydatków w 2020 roku wyniosła już 2652,95 zł, czyli aż 500 zł więcej w stosunku do poprzedniego roku (Studenci ofiarami pandemii. Nie ma dla nich pracy, 2021). Wzrost wydatków zauważyło również prawie 30% badanych osób. W rezultacie konieczne było

ograniczenie wydatków wyższego rzędu. Ponad połowa badanych aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych ograniczyła głównie wydatki na rekreację i kulturę (53%) oraz restauracje i hotele (47%). Natomiast brak konieczności ograniczenia jakiejkolwiek grupy wydatków wskazało 40% ankietowanych (rys. 14). Pandemia wpłynęła również na sytuację mieszkaniową aż 63% studentów w Polsce. Prawie co trzeci student zerwał lub zawiesił umowę najmu i wyprowadził się z miasta, w którym studiował. Ponadto 30% ankietowanych stwierdziło, że opłaty mieszkaniowe obniżyły się w związku z decyzją o zawieszeniu zajęć stacjonarnych na uczelniach (Portfel Studenta..., 2020).

Rys. 14. Pandemia COVID-19 a ograniczenia poszczególnych grup wydatków w budżetach badanych aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych w kwietniu 2021 roku.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Bezpośredni wpływ pandemii na młodych pracowników jest już widoczny nie tylko w skali globalnej, ale także wśród aktywnych zawodowo studentów poznańskich uczelni wyższych. Młodzi pracownicy, a zwłaszcza studenci studiów stacjonarnych, znacznie częściej niż inne osoby pracują w najbardziej narażonych segmentach gospodarki. Przeprowadzone badania wykazały bowiem, że w przypadku co dziesiątej badanej osoby nastąpiło pogorszenie warunków pracy, a co trzecia badana osoba miała trudności ze znalezieniem nowej pracy. W rezultacie prawie co piąty respondent stwierdził, że jego sytuacja finansowa znacznie się pogorszyła lub pogorszyła się. W związku z tą sytuacją osoby te ograniczyły głównie wydatki wyższego rzędu, mianowicie na rekreację i kulturę. Kryzys najszybciej i najmocniej dotyka słabych. Oni też najdłużej wychodzą na prostą. Dla niektórych zawodowa ścieżka nigdy już nie będzie prosta. Za to zawsze pod górkę, jak wskazuje Szymaniak (2020).

Co zatem można zrobić, by jak najbardziej załagodzić negatywny wpływ pandemii COVID-19 na aktywność zawodową i sytuację finansową studiujących młodych ludzi? Niewątpliwie konieczna jest szczegółowa diagnoza sytuacji oparta na głosie zarówno młodych pracowników, jak i pracodawców. Stworzenie takiej analizy wymaga szczegółowego i powtarzalnego badania ankietowego uwzględniającego różnice regionalne i sektorowe. To, czy określenie „pokolenie lockdown” zostanie upowszechnione lub zapomniane, będzie w dużym stopniu zależało od tego, czy zidentyfikowane, a potem efektywnie zaadresowane zostaną największe potrzeby młodych osób na rynku pracy. Dokonując segmentacji pracowników, organizacje powinny wyjść poza standardową klasyfikację pokoleniową i przyjrzeć się bliżej indywidualnym zachowaniom, wyznawanym wartościom i postawom talentów, na co wskazuje m.in. Guziak (2020). Dzięki temu będą w stanie lepiej spełnić potrzeby i oczekiwania pracowników oraz osiągnąć większe korzyści dla firmy. Warto również nadmienić, że jest to młode pokolenie, które szybko dostosowuje się do zmieniającej się sytuacji na rynku, a także lepiej radzi sobie z nowoczesną technologią. Sugeruje się więc, że wykorzystanie tej przewagi pozwoli na łatwe dostosowanie się do rynku pracy, a tym samym możliwość poprawy sytuacji zawodowej oraz finansowej młodych ludzi.

Pandemia COVID-19 to nie tylko wydarzenie wyznaczające kierunki rozwoju poszczególnych pokoleń,

ale być może także czynnikiem, który je spaja. Jest doświadczeniem, jak wskazuje m.in. Wawrzonek (2020), mogącym jednoczyć, i w sposób, który do tej pory był mało realny, motywować do współpracy międzypokoleniowej. Duże znaczenia ma więc wspieranie zatrudnienia osób młodych, które ograniczałoby ich bezrobocie oraz bierność zawodową i edukacyjną. To właśnie osoby młode, jak wskazuje m.in. Rybicka (2014), są przyszłością narodu polskiego, stąd też należy w szczególności sposób wspierać ich rozwój i aktywność zawodową.

LITERATURA

- Baron-Wiaterok, M. (2016). Instrumenty wspierania osób młodych na rynku pracy po zmianach w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. *Studia Ekonomiczne. Zesz. Nauk. Uniw. Ekon. w Katowicach*, 257, s. 32–43.
- Bełcik, A. (2020). Wysokie zarobki dla studenta, czyli ile? *Pobrane 30 czerwca 2021 z: www.pb.pl/wysokie-zarobki-dla-studenta-czyli-ile-994555*.
- Brzezińska, A. (2000). *Spółeczna psychologia rozwoju*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Business Insider Polska (2021). Zarobki studentów spadły przez pandemię. W tych miastach jest najgorzej. *Pobrane 30 czerwca 2021 z: <https://businessinsider.com.pl/twoje-pieniadze/praca/praca-dla-studenta-przez-pandemie-jest-duzo-gorzej-platna/md86emy>*
- Długotrwałe bezrobotni. Raport za 2020 rok (2021). Warszawa: Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii.
- Grant Thornton (2020). Rynek pracy w czasie COVID-19. Jak przez kryzys gospodarczy spowodowany pandemią koronawirusa zmienił się rynek pracy w Polsce. Edycja VIII: październik 2020. *Pobrane 9 lipca 2021 z: <https://grant-thornton.pl/wp-content/uploads/2020/11/Rynek-pracy-w-czasie-koronawirusa-w-pa%C5%BAdzierniku-1.pdf>*
- GUS (2021). *Aktywność Ekonomiczna Ludności Polski III kwartał 2020 r.* Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych.
- Guźiak, J. (2020). Trendy: Wielopokoleniowy zespół Od milenialsów do pracowników z wieloletnim stażem. *Pobrane 1 lipca 2021 z: <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/human-capital/articles/employee-experience/wielopokoleniowy-zespol.html>*
- Havighurst, R.J. (1972). *Developmental Tasks and Education*. New York: David McKay Company.
- Igielska, B. (2020). Biedny jak student – lockdown pozbawia ich pracy. *Pobrane 30 czerwca 2021 z: <https://www.prawo.pl/student/praca-studenta-w-czasie-epidemii,504180.html>*

- ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Sixth edition. Updated estimates and analysis (2020). International Labour Organization. Pobrane 30 czerwca 2021 z: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_755910.pdf
- Koc, J. (2020). Lockdown Generation? Młodzi pracownicy boleśnie odczują skutki pandemii. Pobrane 1 lipca 2021 z: <https://www.pulshr.pl/rekrutacja/lockdown-generation-mlodzi-pracownicy-bolesnie-odczuja-skutki-pandemii,74576.html>
- Komisja Europejska (2017). Odsetek osób z wyższym wykształceniem. Europejski semestr – zestawienie informacji tematycznych Pobrane 16 lipca 2021 z: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester-thematic-factsheet_tertiary-education-attainment_pl.pdf
- Małyszko, E. (2020). Czarny Łabędź, czyli czego uczy nas pandemia koronawirusa. Pobrane 30 czerwca 2021 z: <https://www.pfrtfi.pl/o-pfr-tfi/komentarze-rynkowe/szczegoly-blog=a-czarny-labedz--czyli-o-tym--czego-uczy-nas-pandemia-koronawirusa>
- Młodzi Polacy na rynku pracy 2021 (2021). Raport PWC. Pobrane 30 czerwca 2021 z: <https://www.pwc.pl/pl/publikacje/raport-pwc-mlodzi-na-ryнку-pracy-2021.pdf>
- Nowakowska, K. (2021). Pokolenie koronawirusa. Młodzi ludzie do końca życia będą zarabiali mniej. Pobrane 1 lipca 2021, z: <https://serwisy.gazetaprawna.pl/praca-i-kariera/artykuly/8121290,pokolenie-koronawirusa-mlodzi-ludzie-wynagrodzenia-rynek-pracy.html>
- Piecuch, T., Piecuch, M. (2014). Analiza sytuacji młodych ludzi na rynku pracy – rozważania teoretyczne i badania empiryczne. *Mod. Manag. Rev.*, vol. XIX, 21, s. 175–186. 10.7862/rz.2014.mmr.54
- Portfel Studenta 2020: koszty studiowania coraz wyższe, a polscy studenci w gorszej sytuacji materialnej niż przed pandemią COVID-19 (2020). Raport ZBP Portfel Studenta, Edycja V. Pobrane 30 czerwca 2021 z: https://zbp.pl/get-media/3238eb85-bf45-47e0-b2fe-f340c3c452bc/wibstud-ZBP-WIB_Portfel-Studenta-2020
- Raport: Pierwsze kroki na rynku pracy (2021). Deloitte. Pobrane z: <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/human-capital/articles/Raport-Pierwsze-kroki-na-ryнку-pracy-2021.html>
- Rak, A.M., Marcysiak, A. (2017). Wybrane problemy osób młodych na polskim rynku pracy. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach*. Seria: Administracja i Zarządzanie, 115, 185–194.
- Rybicka, K. (2014). Sytuacja młodzieży na polskim rynku pracy. *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania*, 37(2), s. 105–116.
- Rynek pracy, edukacja, kompetencje. Aktualne trendy i wyniki badań (2020). Raport Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. Pobrane 9 lipca 2021 z: https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Raport_rynek_pracy_grudzien_2020_ost.pdf
- Sibiela, K. (2020). Jak wirus wpływa na finanse studentów? Pobrane 30 czerwca 2021 z: <https://www.finax.eu/pl/blog/jak-wirus-wplywa-na-finanse-studentow>
- Strelau, J. (2003). Psychologia. Podręcznik akademicki, t. 1. Podstawy psychologii. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Studenci ofiarami pandemii. Nie ma dla nich pracy (2021). Pobrane 30 czerwca 2021 z: <https://www.pulshr.pl/pracatymczasowa/studenci-ofiarami-pandemii-nie-ma-dla-nich-pracy,80840.html>
- Student na umowie zlecenie a składki ZUS (2021). Pobrane 9 lipca 2021 z: <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-student-na-umowie-zlecenie-a-skladki-zus>
- Student w pracy 2021: pandemia obcięła zarobki studentów (2021). Pobrane 30 czerwca 2021 z: <https://biznes.interia.pl/praca/news-badania-student-w-pracy-2021-pandemia-obciela-zarobki-studen,nId,5231620?fbclid=IwAR3ABOpCtSFzW2B4r3tLustc6yilIgarfiHIixcHIGvIFvF6iMm-CZuVAamk>
- Sytuacja na rynku pracy osób młodych do 25 roku życia w 2019 roku (2020). Warszawa: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
- Szewczyk, P. (2020). „Pokolenie Lockdown”, czyli nowe problemy młodych osób na rynku pracy, Komentarz ekonomiczny, Deloitte. Pobrane 10 lipca 2021 z: <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/press-releases/articles/Pokolenie-Lockdown-czyli-nowe-problemy-mlodych-osob-na-ryнку-pracy.html>
- Szymaniak, M. (2020). Tsunami, czyli pokolenie lockdown. Dostęp 30 czerwca 2021, pobrano z: <https://nowynapis.eu/tygodnik/nr-58/artykul/tsunami-czyli-pokolenie-lockdown>
- Taleb, N. (2007). *The Black Swan: The Impact of Highly Improbable*. United States: Random House.
- Trudny start (2021). *Hays Journal Issue 20*. Pobrane 1 lipca 2021 z: <https://expertcontrib.hays.com/documents/63327/2211098/Hays+Journal+Issue+20.pdf/a4a55e14-8d3c-838f-5a61-78c716ced6ab?t=1615798082974>
- Wawrzonek, A. (2014). Młodzi dorośli wobec zmian na rynku pracy. *Studia Edukacyjne*, 33, 305–320.
- Wawrzonek, A. (2020). Wyłaniający się rynek pracy – realia i wyzwania rzeczywistości postpandemicznej. *Studia Edukacyjne*, 58, 123–145.

THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE PROFESSIONAL ACTIVITY AND FINANCIAL SITUATION OF STUDENTS OF POZNAŃ UNIVERSITIES

Abstract. We are currently dealing with a crisis caused by the COVID-19 pandemic. Due to the pandemic, the most affected in the labour market are young people who are just entering this market and gaining their first work experience.. In Poland, as many as one third of professionally active people under the age of 24 work in the sectors most affected by restrictions, including many young people who are also studying at universities. Therefore, the main goal of the research is to assess the impact of the COVID-19 pandemic on the professional activity and financial situation of students of Poznań universities. For this purpose, a survey was conducted among professionally active students of Poznań universities. The conducted research showed that in the case of every tenth respondent, the working conditions deteriorated, and every third person encountered problems finding a new job. As a result, almost one in five respondents stated that their financial situation worsened or worsened significantly. Due to this situation, these people reduced their expenditure on superior goods, namely on recreation and culture.

Keywords: COVID-19 pandemic, professional activity, financial situation, young people, higher education